

İKTİSADİ KURAMLAR ve GİRİŞİMCİLİK

Serdar YENER*

Öz:

Girişimcilik ülkelerin ekonomik gelişme ve büyümesi için önemli bir rol oynamasına rağmen iktisat yazınında yeterince araştırmaya konu olmamıştır. Alanyazında fizyokrasi, klasik ve neoklasik dönem, Amerikan, Alman ve Avusturya okullarında mikro ve makro ekonomi bağlamda girişimciliğe ilişkin düşünceler mevcut olsa da bunların sistematik bir şekilde ele alındığı ve karşılaştırıldığı, modern düşüncelerin sunulduğu çalışma sayısı çok azdır. Girişimciliğin ortaya çıktığı toplumla ve ekonomik göstergelerle olan ilişkisi gözönüne alındığında, alanyazında bu ilişkiyi analitik açıdan değerlendirecek bir çalışmaya ihtiyaç olduğu görülmektedir. Alanyazının bu ihtiyacının giderilmesine yönelik yapılan bu çalışma literatür taraması yöntemiyle yapılmıştır. Ulusal ve uluslararası alanyazınında öne çıkan araştırmaların sistematik bir şekilde ele alındığı bu çalışmada iktisadi değişkenlerin yanısıra psikolojik ve sosyolojik değişkenlerin önemi de gözönünde bulundurulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Knight, Kirzner, Schumpeter, Girişimcilik, İktisat kuramları.

Economic Theories and Entrepreneurship

Abstract:

Although it plays as an important role in economic development and economic growth of countries, entrepreneurship has not taken place in economics literature sufficiently. In spite of the thoughts about entrepreneurship within frames of physiocracy, classic, neoclassic, American, German and Austria schools in micro and macro level economics, entrepreneurship has not been addressed systemically and comparatively among these

* Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniv., Boyabat İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, serdaryener@sinop.edu.tr

thoughts. Considering the relationship between entrepreneurship and its social context, economic development and growth more analytical researches are required. This research which aimed to meet these requirements done in literature review method. This research in which prominent researches in national and international literature are being examined systemically, takes psychological and sociological variables into consideration.

Keywords : Knight, Kirzner, Schumpeter, Entrepreneurship, Economic theories.

Giriş

Soğuk savaşın bitiminden beri etkisini gösteren serbestleşme ve küreselleşme hareketiyle birlikte ekonomik büyüme ve ekonomik gelişmenin belirleyeni üzerine yapılan nicel ve nitel çalışma sayısı artmaktadır. Buna rağmen ekonomik büyüme ve gelişme çerçevesinde girişimcilik konusu yeterince ele alınmamıştır (Shane ve Ventakaraman, 2000). Günümüzde yapılan araştırmalarda girişimcilik yoluyla oluşturulan küçük, orta ve büyük işletmelerin (KOBİ) ekonomik gelişmenin anahtarı olduğu düşüncesi giderek yaygınlaşmaktadır (Beaver ve Prince, 2004). Örneğin İngiltere’de KOBİ’lerin bütün işletmelerin % 99’unu oluşturarak 14,5 milyon kişiye istihdam yaratması bunun canlı bir göstergesidir (FSB, 2015). Dünya genelinde ekonomik, sosyal ve politik istikrarın anahtarı olarak girişimciler ülkelerin itici gücü olarak görülmektedir. Bununla birlikte girişimciliğin ekonominin farklı boyutlarıyla ilişkisini ortaya koyacak kapsamlı çalışmalara da ihtiyaç duyulmaktadır.

Psikoloji, sosyoloji vb alanlarda girişimcilik konulu çalışmalar dikkate alındığında ekonomik gelişme ve büyümeyi konu edinen yeterli kaynağa ekonomi alanında rastlanmamaktadır. Araştırmalar girişimciliğin ekonomik büyüme ve gelişmenin önemli bir belirleyeni olduğunu ortaya koysa da bu ilişkiyi iktisadi kuramlar çerçevesinde açıklayan çalışma sayısı yetersizdir (Shane ve Ventakaraman, 2000). Girişimcinin davranışlarıyla işletmelerin davranışlarının ilişkilendirilmesinin zor olması bu problemin temelini oluşturmaktadır. Neoklasik iktisatçıların “görünmez el” ifadesiyle tanımladığı mükemmel işleyen piyasalar

(tam rekabet) önermesi girişimci kavramının iktisadi anlamda tanımlanmasını ve açıklanmasını zorlaştırmaktadır (Montanye, 2006). Piyasaların dengeli bir biçimde işlemesi için keşfedilmemiş kaynakların verimli ve etkin bir şekilde kullanılarak üretime kazandırılması rolünü üstlenen girişimci iktisatçılar için anahtar rolü oynamasına rağmen mükemmel işleyen bir piyasada neden girişimciye ihtiyaç duyulduğu da açıklanamamaktadır.

18. yy.'da Cantillon tarafından kavramsal olarak tanımlanan ve o zamana göre ekonomik sistemde rolü açıklanan girişimcinin ekonomiyle olan ilişkisine yönelik 19. yy.'da yeterli sayıda araştırma yapılmamıştır. Hernekadar iktisadi çerçevede Klasik iktisadın temsilcileri olan Mill, Say ve Marshall'ın aynı dönemde çalışmaları mevcut olsa da bunlar tatmin edici görülmemektedir. Cosgel (1996) 19. yy.' da girişimci kavramının yorumlanmasındaki eksikliği birkaç faktöre bağlamaktadır. Cosgel' e göre modern işletme kuramıyla birlikte piyasa dengesi yaklaşımının ortaya çıkması ve ekonominin matematiksel denklemlerle açıklanma gayretinden dolayı girişimci uzun bir süre iktisadi bağlamda açıklanmaya ihtiyaç duymamıştır.

Girişimcilik ve iktisadi gelişme arasında var olduğu düşünülen ilişkiye yönelik yapılan az sayıda çalışmayla birlikte girişimci tanımlamalarının da değiştiği görülmektedir. Yapılan araştırmalar gelişmekte olan ülkelerde girişimcilerin kaynakların etkin kullanımını ve tahsisini sağlayarak bir denge oluşturduğunu göstermektedir (Shane ve Ventakaraman, 2000). Girişimcinin rolü üretimin transferi veya taklidi değil içe yönelik gelişme çerçevesinde doğrudan yaratılması olmaktadır. Araştırmalarda girişimcinin kim olarak tanımlandığına (Delmar, 2006), girişimcilerin ne yaptığına (Ventakaraman, 1997), neyi neden yaptıklarına (Davidsson, 2008), nasıl yaptıklarına (Gartner, 1985), faaliyetlerini nerede yaptıklarına (Welter, 2011) ilişkin cevap arayışları farklı sonuçlar ortaya koymuştur. Bu araştırmalarda girişimciliğin tasarruf davranışıyla ilişkisi (Delmar, 2006), davranışsal (McClelland, 1961), süreç (Moroz ve Hindle, 2012) ve çıktı açısından açıklama gayretleri (Dimov, 2011) gözlenmiştir.

Osborne (1995), girişimciliği risk alma davranışı çerçevesinde şekillendiren araştırmalarında Marco Polo'yu örnek göstermektedir. Marco Polo'nun çevresinden topladığı sermayeyle Uzakdoğu ve Batı arasında ticaret yapması belirsizlik barındıran çevrede risk alıp fırsatları keşfedip kazanca dönüştürmesine örnek olarak gösterilmektedir. Bunun yanında Hisrich ve Peters (2005) tarihin her döneminde girişimcilik ve yenilik arasında ilişkinin var olduğunu toplumda girişimcilerin yenilikçi nitelikleriyle öne çıktığını iddia etmektedirler. Literatürde ilk olarak Fransızca asıllı “entreprendre” adlı kelime girişimciyi tanımlamak için 1755 yılında Cantillon tarafından kullanılmıştır. “Entreprendre” kavramıyla girişimci belirsiz bir çevrede ve süreçte risk alıp kazanç sağlayan kişi olarak tanımlanmıştır.

John Baptist Say, 1803 yılında girişimciyi keşfedilmemiş fırsatları ve kaynakları bir araya getirip kazanç sağlayan kişi olarak tanımlamıştır (McFarlane, 2016). Ticari işletme kavramı çerçevesinde 1871 yılında Menger'in girişimciyi iktisadi değişime tabi olan ürünleri kullanarak değişim yoluyla kazanç sağlayan kişi olarak tanımladığı da bilinmektedir). Ely ve Hess'in 1893'de girişimciyi bütünleşik bir çerçevede kaynakları bir araya getirip, bir işletme kuran ve yöneten kişi olarak ifade etmesi alan yazınına kazandırılan diğer bir tanımlamadır. Girişimcilik kavramını açıklarken kapsamlı olarak yenilikçiliği ilk defa kullanan iktisatçı Schumpeter; girişimciyi yaptığı yeniliklerle mevcut olanı yeni, etkin ve verimli uygulamalarla yıkan “yaratıcı yıkım” kişi olarak tanımlamıştır. 1921 yılında Knight girişimciyi risk alarak atıl kaynakları kullanıp, tasarruf yapan ve bu sayede bir değer üretilip kazanç sağlayan kişi olarak ifade etmiştir. Hayek (1948), Avusturya ekolünün temsilcisi olarak girişimciyi asimetric bilginin var olduğu bir çevrede yetenekleri sayesinde fırsatları kollayan ve bunları kullanan kişi olarak ifade etmiştir. Kirzner (1973), girişimciyi fırsatları keşfeden ve kullanan kişi olarak; Drucker (1974), girişimciyi pazarın gidişatını gören ve anında tepki veren kişi olarak; Shapero (1984), girişimciyi girişimcilik arzuları olan uygun çevrede fırsatları yakalayan ve değerlendiren kişi olarak tanımlamıştır (Rocha, 2012).

İktisadi anlamda girişimci Richard Cantillon tarafından arz ve talebe göre şekillenen rekabet piyasasında arbitraj (ucuza alıp pahalıya satarak) yaparak pazar dengesini kuran kişi olarak tanımlanmıştır. Cantillon girişimciyi keşfedilmemiş ekonomik kaynakları keşfederek fırsata çeviren kişi olarak görmektedir (Landström, 2005). Cantillon'un tanımından sonra özellikle Klasik iktisat teorisine göre kapitalizm tanımı da literatürde bilinir olmuştur. Klasik iktisat düşüncesinde kapitalist, sermaye sahibi olup bunu kazanca dönüştürmek için bir işletmeyle rekabet piyasasına giren kişi olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak iktisadi çerçevede girişimciliği tanımlayan yaklaşımlar bu çalışmada;

- Merkantilizm,
- Fizyokratik Düşünce,
- Klasik Düşünce,
- Neoklasik Düşünce,
- Keynesyen Model,
- Chicago Okulu (Knight, 1921),
- Alman Okulu (Schumpeter, 1934),
- Avusturya Okulu (Kirzner, 1973) başlıkları altında

sınıflandırılmaktadır.

Bunun yanında bu düşünce okullarıyla karşılaştırıldığında daha yeni bir yaklaşım sunan Baumol (1993) birkaç düşünce okulunda farklı önerilen düşünceleri entegre etmiş olduğu bir girişimcilik önerisi sunmaktadır.

Bu çalışmanın ilk bölümünde girişimcilik konusunda çalışmalarla farklılaşan iktisadi yaklaşımları irdeleyip ikinci bölümünde mikro ve makro iktisat bileşenleri açısından girişimcilik konusu ele alınacaktır.

1. Literatürde Girişimciliği Tanımlayan İktisadi Yaklaşımlar

1.1. Merkantilizm ve Girişimcilik

1500-1800 yılları arasında Batı Avrupa'da ekonomik büyümeyi sağlamak için ihracatlarını arttırma yönünde tüccarların faaliyetlerini destekleyen devlet

politikalarını tanımlayan iktisadi düşünceler merkantilizm olarak adlandırılmaktadır (Marangoz, 2016). Merkantilizm çerçevesinde devletler ihracat düzeyini arttırarak iktisadi büyümeyi sağlayabilecekleri düşüncesiyle ihracata yönelik girişimcilik faaliyetlerini desteklerken başarılı girişimciler siyasi olarak öne çıkararak ulusal politikalarda etkili olmuşlardır. Merkantilist dönemde kendilerine sağlanan ayrıcalıklarla ulusal yönetimleri yönlendiren girişimciler ticarete dayalı devlet politikalarının oluşturulmasını sağlamıştır.

1.2. Fizyokratik Düşünce ve Girişimcilik

Fizyokrat düşünce merkantilizm düşüncesine karşı doğmuştur. 18. yy.'da Quesnay'ın (1694-1774) tarım ürünleri ve genel ekonomi ilişkisini konu alan önermeleriyle başlayan fizyokratik düşünce çerçevesinde piyasanın ahenkle işleyen doğal düzene müdahale olmaması vurgulanmıştır. Tarımsal üretimi zenginliğin kaynağı olarak gören fizyokratik düşüncenin temel vurgusu tarıma dayalı üretim ve serbest ekonomidir. Sistemik vergi uygulamaları ve gelir sınıf dağılımı ilk olarak fizyokratik dönemde önerilmiştir. Richard Cantillon (1680-1734), Victor R. Mirabeau (1715-1789), Dupont de Nemours (1739-1817), Anne Turgot (1727-1781) gibi düşünürler fizyokratik düşüncenin temsilcileri olarak görülürler (Er, 2012).

Cantillon girişimciyi piyasanın temel aktörü olarak gören ilk düşünürdür (Praag, 1999: 313). Cantillon'un toplumu toprak sahipleri, girişimciler ve işçiler olarak sınıflandırması emeğin sınıflandırılmasının ilk örneğidir. Girişimci belirli fiyattan aldığı malı kâr elde edebileceği fiyattan satarak sınıflar arasındaki ekonomik ilişkiyi sürdürür (Alada, 2001: 23). Toplumda herkesin aynı öngörüye sahip olamaması belirsiz çevrede girişimciyi öne çıkarmaktadır. Fizyokratik düşüncenin diğer temsilcilerinin aksine Cantillon girişimcilik alanı olarak sadece tarım alanını değil diğer sektörlerdeki ticari faaliyetleri de görmektedir. Quesnay ve Cantillon'dan sonra Turgot (1727-1781) fizyokratik düşünce çerçevesinde girişimciyi üretim faktörlerinden olan sermaye sahibi olarak tanımlar.

1.3. Klasik İktisat Teorisi ve Girişimcilik

İngiliz iktisatçı Adam Smith'in "Ulusların Zenginliği" adlı kitabına dayanan Klasik iktisat düşüncesi girişimcinin risk alarak karşılığında kâr elde ettiğini açıklamaktadır. Fizyokratik düşüncede sermaye sahibi ve girişimci ayrımı yapılmışken Klasik iktisat düşüncesinde risk alarak kâr elde eden girişimciyi sınırlandıran bir düşünce yoktur. Hesaplı risk alarak değerlendirme yapıp sermaye yatıran ve karşılığında bir getiri sağlayan herkes girişimci olarak tanımlanabilir. Adam Smith görünmez el adını verdiği bir değişkenin ekonominin bütün aktörlerinin birbirine uyumlu şekilde hareket etmesini sağladığını iddia etmektedir. Adam Smith ekonomide rol alan aktörlerin kendi çıkarını düşünmesine rağmen (homo economicus) bir arada uyumlu hareket etmesini görünmez bir ele bağlamaktadır (Hebert ve Link, 2006). Klasik iktisat düşüncesinin diğer temsilcileri üretilen malın talebinin doğduğunu iddia etmesine rağmen Ricardo girişimcinin talebe göre üretim yaptığını iddia etmektedir (Er, 2012). Girişimcinin üretim faktörlerinin değişimini sağladığını iddia eden David Ricardo, değişen talebe göre üretimin miktarının da değiştiğini ifade etmektedir (Winata, 2008).

Tarihsel olarak bakıldığında girişimciyle iktisat arasındaki en belirgin ilişkiyi kuran ilk iktisatçı Baptiste Say (1767-1832) olarak görülmektedir (Peneder, 2009: 73). İktisadi büyüme ve gelişmeyi girişimcinin ekonomideki fonksiyonuna bağlayan Baptiste Say girişimciyi yenilikçi olarak görür. Üretim faktörlerini biraraya getirerek yenilikçi yöntemlerle üretim yapan girişimci kaynakları sürekli en verimli girişim alanlarına kaydırır. Girişim alanlarını tarım, imalat ve ticari endüstri olarak ilk sınıflandıran iktisatçıdır (Hebert ve Lin, 2006). Girişimcinin sadece üretim faktörlerini biraraya getiren değil aynı zamanda bunları en verimli şekilde koordine eden lider olduğunu iddia eden Say "Mahreçler Yasası" adı verilen önermeleriyle iktisadi gelişmenin anahtarını malın değişimini sağlayan girişimde görmektedir. Mahreçler Yasası'nda Say her arzın kendi talebini yarattığını, arzı ise girişimcinin yarattığını iddia etmektedir. Klasik iktisatçılardan bir diğeri olan Mill'in (1806-1873) girişimciyi diğerlerinin

göremediği fırsatları görüp değerlendiren, bu sayede ekonominin kesintisiz işlemlerini sağlayan kişi olarak tanımlaması dönemine göre oldukça kapsamlı bir tanımlamaktadır (Er, 2012).

Girişimciyi kapitalist olarak tanımlayan İngiltere Okulu, Adam Smith'in düşünceleri çerçevesinde girişimciyi belirli bir sermaye ortaya koyarak, riske etmiş) olduğu sermayenin getirisini kâr olarak elde eden kişi olarak tanımlamıştır. Jeremy Bentham (1748-1832) girişimcinin sahip olduğu sermaye, eğilim, teknik bilgi ve tecrübe ile refah yarattığını iddia ederek İngiltere okuluna katkı sağlamıştır.

1.4. Neo-klasik İktisat Teorisi ve Girişimcilik

1870'li yıllarda Alfred Marshall'dan başlayarak (1842-1924) 1930'lu yıllarda Keynesçi uygulamalara kadar devam eden süreç Neo-klasik iktisatçıların dönemi olarak kabul edilmektedir. Neoklasik dönem 19. yy.'ın sonlarından başlayan ekonomide denge teorilerinin yaygın olarak kabul edildiği ve mikro iktisat bileşenlerinin daha fazla ilgi duyulduğu bir dönem olarak kabul edilmektedir. Üretimde verimlilik ve etkinlik politikalarının hissedildiği bu dönem sanayi üretiminin doruğa çıktığı dönem olarak da görülmektedir. İşletme yönetim kuramcılarının (Taylor, Fayol vb.) verimlilik ve etkinliği arttıracak önerileri bu dönemde alanyazına kazandırılmıştır. İktisadi açıdan girişimci üretim kaynaklarını biraraya getiren bunları verimli ve etkin bir biçimde kullanarak ekonomik büyümeye katkı sağlayan kişi olarak tanımlanmaktadır (Praag, 1999). Daha önceki dönemlerde vurgulanan girişimcinin kişisel özelliklerine neoklasik dönemde yöneticilik, muhasebe ve finans uzmanlığı özellikleri de eklenmiştir. Neoklasik dönemin bir diğer sınıf ayrımını reddederek bireyin kararlarının önceliğini vurgulaması girişimciliğe yönelik farkındalığı da arttırmıştır. Bu dönemde Von Thünen (1783-1850), Leon Walras (1834-1910) girişimcilikte yeniliğin ve diğer hesaplamaların önemine dikkat çekmişlerdir.

1.5. Keynesyen Model ve Girişimcilik

Robert Maynard Keynes'in 1936 yılında yazmış olduğu "İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Kuramı" adlı kitabındaki düşüncelerine dayanan Keynesyen model piyasanın kendi kendine dengede süremeyeceğini devletin müdahalesinin gerekli olduğunu iddia etmektedir. Keynes kitabının üçüncü bölümünde hanehalkı davranışlarının işletmelerin davranışlarını belirlemediğini bunun aksine işletmelerin istihdamı arttırdıkça hanehalkının tüketimini arttırarak bir döngü sağlandığını belirtmektedir. Keynes girişimcinin işletme kurarak istihdam sağladığını bu sayede satın alma gücü oluşturarak talep oluşturduğunu söylemektedir. Aynı bölümde Keynes bir ekonomik model olarak girişimciliğe dayalı girişimsel ekonomiyi önermektedir.

Keynes (1930), yetersiz ekonomik büyümeyi iki nedene bağlamaktadır. Keynes ihtiyaç duyulan yeniliklerin ve teknik bilginin olmayışı ve yeterli sermaye birikiminin sağlanamaması olarak gördüğü bu nedenlerin girişimcilerin rolüyle ortadan kaldırılabilceğini bu sayede ekonomik büyümenin sağlanabileceğini belirtmektedir. Etkinlik ve verimliliği arttıracak teknolojik yeniliklerin olmayışı teknolojik işsizliği oluşturmaktadır. Teknolojik yenilikler olduğunda emeğin üretimdeki kullanımı azalacağı için emeğin kullanılacağı yeni sektörler oluşacaktır. Keynes (1923), toplumda işletmeci (girişimci) ve yatırımcı olarak sınıflandırdığı grupların etkileşiminin ekonomik gelişme üzerinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Girişimcinin ihtiyaç duyacağı sermayeyi temin edememesi durumunda devlet eliyle bunun sağlanmasını önermektedir. Girişimci için yatırım kararında marjinal faydanın önemli olduğunu vurgulayan Keynes (1936), devletin ekonominin her alanında marjinal faydayı arttırmak için sermayenin tahsisini doğru yapması gerektiğini ileri sürmektedir. Devlet tarafından kontrol edilen piyasada girişimcinin yatırımlarının geri dönüşü girişimcilik davranışlarının yaygınlaşmasını etkilemektedir. Keynes (1973)'e göre devlet bu çerçevede piyasada güvence sağlamalıdır. Riskli alanlarda devlet riski girişimciyle birlikte paylaşmalıdır.

1.6. Alman Okulu ve Girişimcilik

Alman okulu çerçevesinde girişimcinin sahip olduğu bilgiyle diğerlerinin göremediği fırsatları yenilikçi yöntemlerle değerlendirdiği kabul edilir. Girişimci mevcut düzeni getirdiği ürün ve hizmetlerle ortadan kaldırırken bir yıkım gerçekleştirmekte bunun yanında keşfettiği hammadde, yöntem ve diğer kaynakları yenilikçi yöntemlerle kullanarak yaratıcılık göstermektedir. Girişimci mevcut ürün veya üretim sürecini yenilikle ortadan kaldırırken teknolojiyi kullanmaktadır. Bir iktisatçı olan Joseph Schumpeter'in girişimciyi mevcut süreç ve ürünlerde yenilikçi yollarla verimlilik ve etkinliği artırarak ekonomik dengeyi sağlayan kişi olarak tanımlaması girişimciliğin iktisadi açıdan kapsamlı bir tanımı olarak görülmektedir (Bygrave, 2003). Schumpeter'e göre girişimci atıl kaynakları yenilikler yoluyla keşfederek ürün ve süreçlerde kullanıp verimlilik ve etkinlik sağlamaktadır. Girişimci bu sayede pazarın dengesini devam ettirmektedir. Alman okulunun temsilcisi Schumpeter'den önce Von Thunen (1785-1850) girişimciyi risk alarak yenilikçi ürün ve yöntemlerle kaynakları etkin ve verimli kullanan kişi olarak tanımlamıştır. Schumpeter 1911 yılında yazmış olduğu "Ekonomik Gelişmenin Kuramı" adlı kitabında ekonomik gelişmenin sürekli işleyen dinamik bir süreç olduğunu girişimcinin mevcut statükoda devam eden dengeyi bozarak yeni bir denge oluşturan faktör olduğunu iddia etmektedir. Schumpeter piyasayı kendi içinde işleyen bir dengeye sahip kapalı bir sistem olarak tanımlamaktadır. Alıcılar ve satıcılar arasındaki etkileşimle sürekli devam eden bir değişim davranışının belirli bir dengeyle işlediği bu sistemde piyasaya yeni giren alıcı, satıcı vd. aktör ve faktörler dengedeki bu piyasaya uyum sağlayarak devamını sağlarlar (Schumpeter, 1934). Dengede devam eden bu pazara girişimci getirdiği yenilikle yaratıcı yıkım yaparak girer ve yeni dengeyi oluşturur. Girişimcinin getirdiği yenilik ürün, pazar veya süreç alanında olabilir. Schumpeter'e göre girişimcinin büyüyen ekonomilerdeki rolü doğrudan olup inkâr edilemez (Khalil, 2007). Geçmişte ekonomik büyümeyi sadece sermaye artırımına bağlayanların aksine girişimcinin getirdiği yenilik faktörü ekonomik büyümenin bir diğer belirleyenisidir (Landström,

2005). Schumpeter sadece sermaye arttırımıyla atıl kaynakların verimli ve etkin kullanım sorununun aşılamayacağını bunun ancak girişimcinin yenilikçi yöntemleriyle aşılabileceğini iddia etmektedir. Yıkım kavramı yenilikçi yöntemle gelen etkinin geleneksel yöntemi ortadan kaldırmasını tanımlamak için kullanılmaktadır. Girişimci mevcut çevreye getirdiği yeni ürün, pazar ve süreçlerle nedeniyle girişimci olarak adlandırılmaktadır (Schumpeter, 1934). Schumpeterci yaklaşıma göre girişimcinin ürün, süreç ve pazarda getirdiği yeniliklerle var olan dengeyi bozmasından sonra hemen yeni denge kurulamamaktadır. Yeni ürün, yeni pazar ve yeni süreçlerin sunulmasıyla bozulan dengenin girişimci tarafından sunulmasıyla mevcut pazardaki eski aktörler sahip oldukları kaynakları kullanamadığı için kriz yaşanması beklenir. Bu kriz döneminde talep sahipleri ihtiyaçların daha verimli ve etkin yollarla karşılanabileceği arza yönelirken geleneksel yöntemlerle üretim yapan üreticiler ise sahip oldukları kaynakları artık pazara sunamadıkları için krizler ortaya çıkar. Geleneksel yöntemlerle üretim yapan üreticilerin sahip olduğu kaynakların kullanılmaması üreticiler için yıkım oluşturur. Bu arada pazar bozulurken krizler de yaşanır. Bununla birlikte krizi başlatan yenilikçi yöntemlerle verimli ve etkin üretim yapan girişimci yavaş yavaş pazar payını arttırarak yeni dengeyi oluşturur. McFarlane günümüzde James Dyson ve Marc Zuckenberg'in Alman düşünce okulu (Schumpeter) çerçevesinde girişimci olarak tanımlanabileceğini iddia etmektedir (McFarlane, 2016).

1.7. Avusturya Okulu ve Girişimcilik

Kirzner'le özdeşleşen Avusturya okulunun ilk temsilcileri olarak Von Mises (1949) ve Menger (1950) görülmektedir (Rocha, 2012). Kirzner (1973), Knight gibi girişimcilik davranışının belirsizlik ortamında doğduğunu iddia etmektedir. Girişimcinin belirsiz çevrede başarısının yapmış olduğu tahminlerin niteliğine bağlı olarak değiştiği iddia edilmektedir. Avusturya okulu çerçevesinde girişimcinin geleceğe ilişkin tahminleri en büyük başarı ve kazanç kaynağı olarak görülmektedir. Kirzner (1973) pazardaki fırsatların asimetrik bilgiden doğduğunu

ifade etmektedir. Avusturya okulu yaklaşımına göre girişimci ve girişimci olmayan kişinin arasındaki tek fark girişimcinin asimetric bilgiye sahip olan ve kullanan kişi olmasıdır. Asimetric bilgiye sahip olan girişimcinin belirsizlik ortamında sahip olduğu asimetric bilgi sayesinde fırsatları keşfederek bunları kullanabileceği iddia edilmektedir (Eckhardt ve Shane, 2003). Kirzner keşfedilmemiş fırsatları keşfederek bunları iktisadi değişim için kullanan girişimcinin tedarikçi ve tüketici arasında düzenleyici bir rol oynadığını iddia etmektedir. Avusturya okulu çerçevesinde değerlendirilen Kirzner'in görüşlerinin dışında Carl Menger (1840-1921) Avusturya okuluna önemli katkılar yapan bir iktisatçı olarak öne çıkmaktadır. Menger girişimciyi sahip olduğu bilgiyle bir amaca yönelik (Kâr elde etme vb.) olarak insiyatif kullanıp kaynakları ve süreçleri biraraya getiren kişi olarak tanımlamaktadır. Günümüzde Steve Jobs ve Bill Gates'in sahip olduğu uzmanlık bilgisi ve tecrübenin sayesinde tüketicilerin ihtiyaçlarını tanımlayarak fırsatları keşfedip bunu kazanca dönüştürmeleri Kirzner'in tanımlamaları doğrultusunda girişimcilik örneğidir (Rocha, 2012).

Kirzner, girişimcinin sahip olduğu tecrübe, mesleki ve süreç bilgisiyle belirsiz çevrelerde diğerlerine göre daha iyi değerlendirmeler yaparak pazara yenilik getirip başarılı olabileceğini iddia etmektedir. Girişimcinin sahip olduğu bilgi, deneyim ve kaynaklarla fırsatlara karşı duyarlı olacağı ve karşılaştığı fırsatları kazanca dönüştürecek yenilikler yapacağı iddia edilmektedir (Kirzner, 1973). Aynı çevrede başarılı olan girişimciyi farkındalığı yüksek olan birey olarak tanımlayan Kirzner diğer bireyleri ise umursamaz (nemelazımcı) bireyler olarak tanımlamaktadır. Anlık öğrenme yeteneğine sahip olan farkındalığı yüksek girişimci Kirzner tarafından Robinson Crusoe'ya benzetilmektedir (Kirzner, 1979). Robinson Crusoe sahip olduğu yetenekleri ve bilgisiyle karşılaştığı durumları fırsata çeviren bir girişimci örneği olarak öne çıkarken diğerlerine göre çok daha fazla kazanabilmekte hatta kendi çevresinde ticari hayatı yönlendirebilmektedir. Robinson Crusoe sahip olduğu yetenek, beceri ve bilgiyle oluşan yüksek farkındalığı sayesinde diğerlerinin keşfedemediği durumları fırsata

dönüştürmektedir. Kirzner'e göre girişimcinin ortaya çıkması için pazarın dengesinin olmaması yani arz ve talep sağlayanların pazarın tamamına ilişkin bilgilerinin yetersiz olması, üretim faktörlerinin verimsiz kullanılması gerekmektedir. Dengesiz bir pazarda atıl üretim faktörleri olduğunda bu atıl kaynakları kullanabilecek bilgiye sahip girişimciler ortaya çıkabilir ve bu girişimciler atıl kaynakları verimli ve etkin kullanarak pazarda dengeyi sağlayabilirler. Bu çerçevede Schumpeterci yaklaşımda yaratıcı yıkım yapan girişimci pazarın dengesini bozup yeni denge oluştururken Avusturya okulu çerçevesinde Kirzner' e göre dengesiz pazarın dengesini kuran kişi olmaktadır.

1.8. Amerikan Okulu ve Girişimcilik

Knight'in 1921 yılında ortaya koyduğu "Risk, belirsizlik ve kazanç" tezine dayanan Amerikan okulu Cantillon'un risk alma tanımlaması etrafında şekillenmektedir. Amerikan okulu yada Chicago okulu olarak tanımlanan yaklaşım çerçevesinde Knight (1921) girişimciyi belirsiz çevrede kendine güvenerek değerlendirmeler yapan, değerlendirmelere göre risk alıp inisiyatif kullanan kişi olarak belirtmiştir (Hisrich vd., 2005). Bununla birlikte Knight'dan daha önce Amasa Walker (1799-1875) ve Francis A. Walker (1840-1897) girişimciyi vizyona ve yeterli enerjiye sahip olan kâr elde etmek amacıyla kaynakları bir araya getirip bir işletme kuran lider olarak nitelmişlerdir (McFarlane, 2016). Amase Walker ve Francis Walker'ın girişimcinin liderlik özelliğini vurgulamaları zamanına göre kaydadeğer bir gelişmedir. Modern işletme kuramında liderin 20.yy'da kapsamlı olarak ele alınmasından yaklaşık 100 yıl önce girişimcilik çerçevesinde tanımlanması girişimci ve işletme faktörlerinin yadsınamayacak etkileşimini ortaya koymaktadır. Girişimcinin risk alıp fırsatları değerlendirmek için kaynakları biraraya getirmesi Amerikan okulu çerçevesinde liderlik olarak görülmektedir. Yöneticinin kaynakları koordine edici rolüne risk alma rolü eklendiğinde lider ortaya çıkmaktadır. Bu denklem toplumun kıt kaynaklarının ihtiyaçların karşılanması için kullanılması sürecine uygulandığında girişimcinin önemi ortaya çıkmaktadır. Knight'in girişimciyi risk alan kişi olarak tanımlaması Cantillon'un

tanımından farklıdır. Knight'a göre girişimci belirsiz çevrede sahip olduğu bilgiye dayalı olarak yaptığı değerlendirmeye belirsizliği en aza indirip kabul edilebilir risk alan kişidir. Knight girişimcinin belirsiz bir çevrede fırsat olarak gördüğü durumların gereksinimleri ve getirilerini karşılaştırarak kapsamlı bir durum muhakemesi yaptığını bu sayede kabul edilebilir riskleri belirlediğini iddia etmektedir. Knight'a göre fırsat belirsiz çevreden ortaya çıkmakta ve girişimcinin insiyatifiyle ve risk almasıyla kazanca dönüşmektedir. Amerikan okuluna göre çevrenin belirsiz olmaması durumunda fırsatlar da ortaya çıkmaz. Knight riskin çevrenin belirsiz olması durumunda ortaya çıktığını ama ihtimaller çerçevesinde tahmin edilebileceğini iddia etmektedir. Belirsizlik ise geleceğin tahmin edilip sonuçların hesaplanmadığı durumu tasvir etmek için kullanılmaktadır. Bu çerçevede girişimci de belirsiz çevrede risk alıp insiyatif kullanarak kaynakları biraraya getiren kişi olarak tanımlanmıştır. Knight belirsizlik sonucu oluşan kazancın girişimcinin en güçlü motivasyonu olduğunu iddia ederek girişimcinin bundan zevk aldığını iddia etmektedir. Girişimci için kazancın niceliğinden çok tahmin ve risk almaya dayanan başarının bir çaba sonucu elde edilmesi etkileyicidir (McFarlane, 2016). Knight'ın ilham aldığı Cantillon girişimci davranışın özünün bilinmeyen bir gelecekte kazanç elde etme amacıyla yattığını iddia etmektedir. Knight bireylerin belirsiz çevrelerde ücretli çalışan yada girişimci olma seçimini yaptığını söyleyerek girişimciliği seçen bireylerin risk alabilen bireyler olduğunu iddia etmektedir (Parker, 1996). Bu sayede girişimciler iktisadi hayatın kesintisiz işlemlerini sağlayarak topluma katkı sağlarlar. İnsanların ihtiyaçlarının keşfedilmesi ve gerçekleşmemiş ihtiyaçlarını tahmin ederek bunları giderecek ürün ve hizmet üreterek kazanç sağlama beklentisi ekonominin kesintisiz sürmesini sağlamaktadır.

1.9. Baumol Yaklaşımı ve Girişimcilik

Kirzner, Knight ve Schumpeter'in girişimci kavramı üzerine yaptıkları açıklamaların yanısıra yeni bir iddia Baumol (1993) tarafından ortaya atılmıştır. İktisadi kuramlar çerçevesinde girişimci tanımlamasını yeterli bulmayan Baumol

özellikle neoklasik modelde işletme kuramının girişimci faktörünü dikkate almadığını iddia etmektedir. Neoklasik modeldeki denge vurgusunun girişimcinin esas rolünü ve etkisini kavrayamadığı iddia edilmektedir. Baumol üretici, üretici olmayan ve yıkıcı girişimcilik tanımını yaparak girişimcileri de kendi içinde sınıflandırmıştır (Baumol, 1993). Bu çerçevede Neoklasik iktisatçıların üretim faktörleri olarak toprak, emek ve sermaye sınıflandırmasının ekonomiyle ilişki açısında yetersiz olduğu iddia edilerek bütün kaynakları biraraya getiren girişimciye ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir (Endres ve Woods, 2006). Üretici girişimcinin iktisadi açıdan gelişme ve büyümeyi birlikte sağladığını iddia eden Baumol üretici olmayan girişimcinin tek amacının karını arttırmak olduğunu iddia etmektedir (Elliasson ve Henrekson, 2004). Girişimcinin kazanç sağlarken sattığı ürün ve hizmeti satın alan tüketicilerin fakirleşmesi girişimcinin yıkıcı türünü tanımlamaktadır. Baumol bireyin yaratıcılığı ve üretici girişimciliğin kombinasyonu ile kazanç sağlanırsa ekonomik büyümenin gerçekleşeceğini iddia etmektedir. Baumol'a göre ekonomik büyümeyi sağlamak için yaratıcılık ve yenilikçiliği teşvik eden ekonomik sistemler gerekmektedir. Baumol'un çalışmaları girişimcilik güdüsü araştırmalarını yaygınlaştırmıştır (Casson, 2005). Baumol (2010)'a göre üretici olmayan girişimci türü olarak taklitçilik yaparak üretim yapıp kazanç sağlayan girişimciler kastedilmektedir. Mikro iktisat çerçevesinde girişimcinin rolünü açıklayan Baumol taklit olmayan üretim yapan girişimcilerin uzun dönemli iktisadi gelişimin anahtarı olduğunu iddia etmektedir. İktisadi yenilenme ve büyüme için yenilikçi üretim yapan girişimcilere ihtiyaç duyulmaktadır.

2. Girişimciliği Tanımlayan Diğer İktisadi Önermeler

İktisadi açıdan girişimciyi tanımlama çabalarından bir diğeri emek iktisatçılarının önerdiği mesleki seçim modelleridir. Mesleki seçim modelleri oluşturan iktisat araştırmacıları bireylerin ücretli çalışan yada girişimci olma arasında karar verdiklerini iddia etmektedirler. Bu açıdan Roy'un (1951)

çalışmasına dayanan mesleki seçim modelinde bireylerin daha fazla kazanç sağlayacakları iş kollarına yöneldikleri iddia edilmektedir. Bireylerin kazançlarını arttırmak için girişimci olmak yada ücretli çalışan olmak arasında karar verdikleri ve faydacılık çerçevesinde girişimciliğe yöneldikleri iddia edilmektedir. Emek iktisatçılarından Lucas (1978) bireylerin yüksek kazanç elde etmek için girişimciliğe yönelmelerinin tek başına anlamlı olmadığını girişimci bireylerin diğer bireylerle karşılaştırıldığında farklı yetenek ve becerilere sahip olduğunu iddia etmektedir. Bundan dolayı yüksek kazanç elde etmek isteyen her bireyin girişimci olamayacağını iddia etmiştir.

Bir başka iktisat araştırmacısı Kihlstrom ve Laafont (1979), Knightçi yaklaşımlara dayandırdığı modelinde girişimci bireyin risk ve getiri temelinde opsiyonlar arasında seçim yaptığını iddia etmektedir. Araştırmacılara göre riskten kaçınan bireylerin ücretli çalışan olmaya yönelirken risk alabilen bireylerin girişimci oldukları önerilmektedir.

Holmes ve Schmitz (1990) ise ekonominin sürekli bir dengesizlik barındırdığını bu dengesizlikten dolayı sürekli yeni fırsatların ortaya çıktığını teknolojik ve diğer gelişmelerle bu fırsatları kazanca dönüştürecek yeteneğe sahip bireylerin girişimci olarak ortaya çıktığını iddia etmektedirler. Fırsatları farkederek kazanca dönüştürme konusunda yüksek yetenekli bireylerin girişimci olurken bu konuda yetersiz kalan bireylerin ücretli çalışan olarak ekonomik düzeni devam ettirdiği iddia edilmektedir.

Bireysel farklılıkların yanında ekonomik çevrenin de girişimcilik davranışları üzerindeki etkisi gözardı edilmemelidir. Kaynakların yeterliliği ve diğer destekleyici faktörler iktisadi açıdan girişimciliği etkileyen faktörler olarak görülebilir.

3. Mikro ve Makro İktisat Bağlamında Girişimcilik

Lucas (1978) girişimcilik özelliklerine sahip bireylerin risk alarak işletme kurduklarını bu işletmelerde istihdam sağladıklarını bu işletmelerin büyüyerek büyük işletmeler haline gelip sermaye hareketlerini etkilediğini iddia etmektedir.

Bu dönemde iktisadi açıdan girişimcinin rolü giderek daha fazla sorgulanırken araştırma odağı “girişimci” den “girişimcinin kurmuş olduğu işletme” ye kaymıştır (Jovanovic, 1982). Bu dönemde “Girişimci kimdir?” sorusu “ Yeni işletmeler nasıl kurulmaktadır?” sorusuna kaymıştır. Günümüze kadar devam eden bu akımın etkileriyle yeni girişimlerin kurulduğu çevreler analiz edilerek işletmelerin kuruluşunu teşvik eden faktörlerin yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Jovanovic’in ortaya atmış olduğu model işletmelerin yenilik aşamasından başlayarak pazara giriş, sektörü dönüştürme ve pazardan çıkış aşamaları araştırılmaya başlanmıştır. Jovanovic’in işletme odaklı modelinde pazara giren girişimci yada işletmenin süreç hakkında yeterli bilgiye sahip olmasa da faaliyet gösterdikçe süreci öğrendiği önerilmektedir. Jovanovic’in modeli öğrenme sürecini etkin kullanan işletmelerin başarılı olarak hayatlarını idame ettirdiklerini, kullanamayan işletmelerin ise pazardan silindiklerini önermektedir. Model ayrıca yeni ve küçük işletmelerin diğer işletmelere göre daha hızlı büyüme ve pazardan çıkış oranlarına sahip olduğunu önermektedir. 1970’lerin tecrübeleri ve Jovanovic’in önermeleriyle “işletmelerin pazardaki hayat eğrisi” odaklı çalışmalar yaygınlaşmıştır. Petrol krizleri nedeniyle dünyanın sayılı büyük işletmelerinin iflas etmesi ve artan işsizlik oranları küçük işletmelerin değerini pekiştirmiştir. David Birch’in hangi tür işletmelerin daha fazla istihdam sağlayabileceğini öneren “İstihdam jenerasyon süreci” (Job Generation Process) adlı kitabı bu modeli destekleyen güçlü bir kaynak olarak alanyazına kazandırılmıştır (Birch, 1979). David Birch’in araştırmalarına dayanan kitapta 20 ve daha az sayıda personel çalıştıran işletmelerin ekonominin lokomotifleri olarak daha fazla istihdam sağlayarak, daha iyi performans gösterdikleri iddia edilmektedir. MIT’nin finanse etmiş olduğu bölgesel değişim programı çerçevesinde yapılan araştırmalara dayanan bu kitap az baskı yapmasına rağmen ekonomi dünyasında fırtına koparmıştır. Aynı dönemde Margareth Thatcher idaresindeki İngiltere ve Ronald Reagan idaresindeki ABD bu gelişmelere kayıtsız kalmayarak küçük işletmeleri teşvik edecek programları uygulamaya koymuştur. KOBİ’lerin esas istihdam sağlayıcı rolüyle öne çıkmaları sağlanmıştır. KOBİ’lerin

mevcut pazara yenilik getirerek etkinlik ve verimliliği arttırdığı bu yolla istihdam oluşturduğu düşünülmektedir. Bu düşünce girişimcinin iş sahibi rolünden istihdam sağlayıcı role evrilmesine yol açmıştır (Van Praag ve Cramer, 2001). 1980’li yıllarda “Girişimci” odağından “ KOBİ” odağına kayan iktisadi araştırmalar 1990’lı yıllarda KOBİ ve Girişimciyi birlikte araştırmalara konu etmiştir. Özellikle David Storey’in “KOBİ Sektörünü Anlamak” adlı kitabı iktisat alanında en fazla başvurulmuş kaynaklardan bir tanesi haline gelmiştir (Rocha, 2012). KOBİ’lerin yenilikle sağlamış olduğu istihdamı gözönüne alan araştırmalar yenilik faktörünü araştırırken girişimciye ulaşmışlardır (Audrersch vd., 2007).

Mikro iktisat çerçevesinde işletmeyle birlikte hanehalkı girişimcilik konusunda önemli bir belirleyen olarak öne çıkmaktadır. Hanehalkının tüketim davranışları tüketici rolüyle girişimciliğin pazarı, hanehalkının girişimcilik davranışları üretici rolüyle girişimciliğin belirleyeni olmaktadır. Hanehalkının sosyolojik yapısı aile sosyolojisinde sembolik etkileşimci, yapısal işlevselci, postmodernizm, çatışmacılık, feminizm gibi yaklaşımlar çerçevesinde irdelenmiştir. Bu yaklaşımlar girişimcilik açısından dikkate alındığında hanehalkı çoğu zaman tüketici rolüyle ele alınmıştır (Yener, 2018). Özellikle sanayi devrimi sonrası artan üretimin esas pazarı ve emek kaynağı olarak görülen hanehalkının kent yaşamında yönlendirilmesi, üretim için ihtiyaç duyulan işgücünden dolayı zanaat sahibi girişimci yapısından ücretli çalışana dönüşüm bunun göstergesidir. Postmodernizmle birlikte ortaya çıkan alternatif aile kalıpları, çatışmacı ve feminist kuramın çocuk ve kadının sömürüldüğüne ilişkin vurguları tamamen tüketici hanehalkı rolünün türevleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Yener, 2018). Hanehalkının girişimci olarak öne çıktığı tek dönem zanaatkarlık yaptığı sanayi öncesi geleneksel dönem olarak görülebilir. Geleneksel dönemde toplum hayatında hanehalkının rolü zanaat sahibi olduğu alanda üretim yaparak varolan ihtiyaçları karşılamak olurken sanayileşmeyle birlikte artan işgücü ihtiyacı ve pazar ihtiyacından dolayı kent yaşamında genelde emek ve tüketici rolüne bürünmüştür. Sanayi devriminin büyük fabrikalarının ekonomideki payını son 30 yılda

KOBİ'lere bırakması hanehalkının girişimcilikteki rolünü de değiştirmiştir. Birch'in (1979) 20 ve daha az sayıda çalışana sahip KOBİ'lerin ekonomideki artan payının olduğunu iddia etmesi aile işletmelerinin girişimcilik çerçevesinde dikkate alınmasını sağlamıştır. Bu çerçevede yeni kurulan işletmelerin hem neoklasik hem de modern iktisadi görüşler çerçevesinde birçok niteliği barındırdığı düşünülebilir. Neoklasik iktisadi yaklaşım çerçevesinde işletme kurmak için sermaye biriktirmenin merkezi olarak aile görülürken diğer üretim faktörlerinden emeğin karşılanması içinde hanehalkı kaynak olarak görülmektedir.

Makro iktisat çerçevesinde Schumpeter'in 1911 yılındaki yayınından beri ekonomik gelişmenin esas aktörü girişimci olarak görülmüştür (Hebert ve Link, 1989). Akademik araştırmalarda girişimcilik potansiyeli ve ekonomik gelişmenin açık ilişkisinin görülmesi bu iddiaları pekiştirmiştir. Girişimcinin yeniliği getiren ve istihdamı arttıran rolü girişimcinin ekonomik büyüme ve ekonomik gelişmedeki etkisini açıklamaktadır. Girişimcinin yeni işletme kurarak yeni istihdam oluşturması, yeni değer yaratması geniş çerçevede ekonomiye olumlu katkı sağlamaktadır. Ayrıca girişimcinin kullanmış olduğu yenilikle atıl kaynakların etkin ve verimli kullanılmasını sağlaması ekonomik gelişme ve büyümeye bir diğer katkısıdır. Neoklasik modellerin dengeye dayanan mükemmel rekabet pazarları önermesi Schumpeter'in yenilikçi girişimci modeliyle çelişse bile etkinliğini sürdürmüştür. İçsel büyüme modellerinin ulusların gelişmesi için bilgi ve yeniliği öne çıkarması girişimcinin yenilikçi rolüyle yerini pekiştirmiştir. Bilgi devrinde herhangi bir sektörde kullanılan bilginin girişimci olarak bir başka sektöre yayılması kendi kendine olamayacağı için girişimcinin bilginin taşıyıcısı olarak önemini biraz daha öne çıkarmıştır. Bilginin tüm alanlarda yayılmasını teşvik eden bu yaklaşımda girişimci çiçeklerdeki tozlaşmayı sağlayan arılar gibi bilgiyi ortaya çıktığı alandan alıp ihtiyaç duyulan alana taşıyan araçlar olarak görülmüştür. Bilginin ihtiyaç duyulan alanda kullanılmasıyla verimlilik artarak atıl kaynakların kullanılması sağlanmıştır. Girişimci ihtiyaç duyulan yeniliği bir başka sektörden sağladığı bilgiyle getiren kişi olarak görülmektedir. İçsel büyüme modelleri yeni dönemde

ulusların ekonomik büyüme ve gelişmeleri için tek yol olarak görülürken bu modellerin esas aktörleri olarak da girişimci öne çıkmaktadır. Girişimci sahip olduğu bilgiyi ihtiyaç duyulan sektörde yenilik olarak ortaya koyarken makro düzeyde de değer yaratmaktadır. Yeni bilginin sağladığı yenilik sektörde yeni fırsatları, yeni fırsatlar yeni istihdam alanlarını yeni istihdam alanları büyüme ve gelişmeyi sağlamaktadır (Holcombe, 1998). Girişimci bilgiyi yeniliğe dönüştüren kişi olarak yeni dönemde büyüme kuramında da yerini bulmuştur. Schmidt (1989), Aghion ve Howitt (1992) girişimcinin sahip olduğu bilgiyle ihtiyaç duyulan sanayi kolunda yeniliği getirerek içsel kaynaklarla ekonomik büyümeyi sağlayabileceğini iddia etmektedirler. Makro iktisat çerçevesinde girişimciliğin ölçeğe bağlı getiri, bilgi ekonomisi ve beşeri sermayeyle olan ilişkisi ekonomik gelişme ve büyüme için girişimciliği vazgeçilmez yapmaktadır. Bilgi ekonomisi girişimcinin sahip olduğu bilgiyi yeniliğe dönüştürmesiyle ortaya çıkan fırsatları tanımlamak için kullanılmaktadır. Girişimcinin yaratmış olduğu istihdam ve diğer olumlu getiriler toplamda ölçek getirisi sağlamaktadır. Neoklasik kuramların önermiş olduğu üretim sürecinin yanında girişimcilik odaklı büyüme modeli işletme çerçevesinde girişimciliği öne çıkarmaktadır.

Girişimciliğin öne çıktığı yeni büyüme kuramı edinilen tecrübelerle giderek daha fazla ilgi çekmeye başlamaktadır (Audretsch vd., 2006). Üretime yönelik nitelikli girişimcilerin büyümeyi sağlayacağı iddia edilirken üretime yönelik olmayan girişimcinin yanıtıcı büyümeye yol açacağı iddia edilmektedir (Jiang vd., 2010).

1970’li yıllardan itibaren KOBİ’leri öne çıkaran popüler yazın girişimci konulu çalışmaları iktisat alanında arttırmış olsa bile istenen seviyeye getirebilmiş değildir. Yukarıda da ifade edildiği gibi küçük işletmelerin yeniliği sağlama ve değişime tepki verebilme yönündeki yetenekleri bu işletmeleri cazip hale getirmiştir. Özellikle 2000’li yıllardan itibaren girişimci konulu itisadi büyüme araştırmalarında gözle görülür bir artış yaşanmıştır (Rocha, 2012).

Sonuç

Literatür taramasına dayanan bu derlemede ulusal alanyazında çok irdelenmemiş bir konu olan iktisadi kuramlar çerçevesinde girişimciliğin yeri açıklanmaya çalışılmıştır. Cantillon'un alanyazına kazandırdığı girişimci kavramının ardından uygulamada ve kuramda öne çıkan birçok iktisatçı tarafından girişimcinin mikro ve makro seviyede ekonomi için önemini ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır (McFarlane, 2016; Rocha, 2012).

Girişimciyi psikolojik çerçevede sadece risk alan kişi olarak tanımlamak yeterli olmamakta iktisadi açıdan girişimcinin değeri ve psikolojik açıdan girişimcinin niteliklerini ilişkilendiren çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Farklı çalışmalarda girişimcinin bilgiyle olan ilişkisi, istihdamla olan ilişkisi, sosyolojik kurumlarla olan ilişkisi ve etkisi üzerinde farklı çalışmalar yapılmış olsa da hem uluslararası hemde ulusal yazında genel olarak iktisadi çerçevede yeterli seviyede incelenmemiştir. Girişimcinin sadece risk alarak üretim faktörlerini biraraya getiren kişi olarak tanımlanması yetersiz kalmakta, araştırmacıları ve politika yapıcıları ikna edecek açıklamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Hatta girişimcinin üretim faktörleri içine çok geç dahil edilmesi dahi bunun göstergesidir. Örgütsel psikoloji, yönetim ve iktisat alanlarını biraraya getiren disiplinlerarası bir çalışma niteliğindeki bu araştırmanın bu açıdan birçok çalışmaya ışık tutacağı düşünülmektedir. Girişimci neoklasik iktisat kuramının önermeleri çerçevesinde tanımlanmaya çalışılsa da piyasaların neoklasikçilerin önerdiği gibi dengede olmadığı yada kırılğan olduğu günümüzde daha fazla gözlenmektedir. Girişimci düzeyinde mikro iktisat alanında ortaya çıkan etkenlerin ekonomik büyüme ve gelişme düzeyinde makro iktisat faktörlerini etkilemesi kelebek etkisinin doğruluğunu teyit etmektedir. Aynı çevrede birbirinden farklı görülen faktörlerin birbiriyle ilişkisinin olabileceği düşünülmeli ve ilişkiler daha karmaşık modellerle açıklanmalıdır.

Girişimci başlığı altında dünyanın karşılaştığı bir diğer gerçek olan mülteciler ve yerlerinden edilmiş insanların ülkelerin mevcut yapılarında iktisadi

girişimler açısından nasıl bir etkiye yol açtığı ve geleceğe ilişkin öngöruları konu edinen araştırmalar gelecekteki araştırmalar için konu başlığı olabilir. Bu insanların mülteci kampları sınırları içinde muhafaza ve idamesinin sürdürülebilir olamayacağı görüşünden hareketle girişimcilik başlığı altında bu insanların bilgi ve tecrübelerini ortaya koyacak çalışmalar yapılabilir. Bu insanları içinde yaşadığı toplumla entegre ederken her iki tarafın kazanacağı bir etkileşim oluşturmak mikro ve makro seviyede iktisat için olumlu sonuçlar doğurabilir. Mülteci ve yerlerinden edilmiş insanların ekonomik kaynakların kullanıcısı olmalarına rağmen üretim faktörlerinden bir tanesi olarak değerlendirilmesi kaynakların atıl kullanılmasını engelleyebilir.

Kaynakça

- Aghion, P. ve Howitt, P. (1992). A model of growth through creative destruction. *Econometrica* 60 (2): 323-351.
- Alada, A. (2001). İktisadi Düşünce Tarihinde Girişimcilik Üzerine Notlar, *İ.Ü., Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 23, 47-52.
- Aldrich, H. E. (1999). *Organizations Evolving*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Audretsch, D. B., Grilo, I., ve Thurik, R. A. (2007). *Handbook of Research on Entrepreneurship Policy*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd.
- Audretsch, D. B., Keilbach, M. C., ve Lehmann, E. E. (2006). *Entrepreneurship and Economic Growth*. Oxford: Oxford University Press
- Baumol, W. J. (1993). *Entrepreneurship, Management and the Structure of Payoffs*. Cambridge, MA and London, England: MIT Press.
- Beaver, G. ve Prince, C. (2004). Management, strategy and policy in the UK small business sector: a critical review. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 11(1), 34-49.
- Birch, D. (1979). *The job generation process*. Cambridge, MA: MIT Program on Neighborhood and Regional Change.
- Bygrave, W. (1989). The entrepreneurship paradigm (II): Chaos and catastrophes among quantum jumps? *Entrepreneurship Theory and Practice*, 14(2), 7-30.

- Bygrave, W. (2003). The entrepreneurial process. In: W. Bygrave & A. Zacharakis, eds. *The Portable MBA in Entrepreneurship*. 3rd ed. New York: John Wiley and Sons.
- Cantillon, R. (1931, original 1755) *Essai sur la nature du commerce en general*. Edited and translated by H. Higgs, London: McMillan.
- Cosgel, M. M. (1996). Metaphors, stories, and the entrepreneur in economics. *History of Political Economy* 28(1), 57-76.
- Davidsson, P. (2008). *The Entrepreneurship Research Challenge*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Delmar, F. (2006). The psychology of the entrepreneur. In: 2nd, ed. *Enterprise and Small Business: Principles, Practice and Policy (152-175)* . Harlow, Essex: Pearson Education.
- Dimov, D. (2011). Entrepreneurial opportunities. In: S. Carter & D. Jones-Evans, eds. *Enterprise and Small Business: Principles, Practice and Policy*. 3rd ed. Oxford: Financial Times/Prentice Hall.
- Eckhardt, J. ve Shane, S. (2003). Opportunities and Entrepreneurship. *Journal of Management*, 29(3), 333-349.
- FSB, (2015). Federation of Small Businesses , www.fsb.org.uk/stats, 10 Mayıs 2018.
- Eliasson, G., Henrekson, M.ve William J. Baumol (2004). An entrepreneurial economist on the economics of entrepreneurship. *Small Business Economics*, 23 (1),1-7.
- Endres, A. M., Woods, C. R. (2006). Modern theories of entrepreneurial behavior: A comparison and appraisal. *Small Business Economics*, 26 (3), 189-202.
- Er, P. H. (2012). *Girişimcilik ve yenilikçilik kavramlarının iktisadi düşüncedeki yeri: Joseph A. Schumpeter*. Selçuk Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Gartner, W. (1985). A Conceptual Framework for Describing the Phenomenon of New Venture Creation. *The Academy of Management Review*, 10(4), 696-706.
- Gustafsson, V. (2006). *Entrepreneurial Decision-making: Individuals, Tasks and Cognitions*. Edward Elgar Publishing.
- Hayek, F. (1948). *Individualism and Economic Order*. Chicago: University of Chicago Press.
- Hisrich, R.D., Peters, M.P., ve Shepherd, D.A. (2005). *Entrepreneurship, USA*: McGraw Hill Irwin.

- Hébert, R. F., ve Link, A. N. (1989). In search of the meaning of entrepreneurship. *Small Business Economics* 1, 39-49.
- Holcombe, R. G. (1998). Entrepreneurship and economic growth. *The Quarterly Journal of Austrian Economics*. 1 (2), 45-62.
- Holmes, T. J., Schmitz, J. A. 1990. A theory of entrepreneurship and its application to the study of business transfers. *Journal of Political Economy*, 98 (2), 265-294.
- Jovanovic, B. (1982). Selection and the evolution of industry. *Econometrica* 50 (3), 649–670.
- Keynes, J. M. (1923). *A Tract on Monetary Reform*. London: MacMillan.
- Keynes, J. M. (1930). *A Treatise on Money*, London: MacMillan.
- Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. London: MacMillan.
- Keynes, J. M. (1973). *The “ex ante” Theory of the rate of interest”, in vol. XIV of The Collected Writings of John Maynard Keynes*. London: Macmillan.
- Khalil, E.L. (2007). Entrepreneurship and economic theory. In M. Weber (Ed.), *Handbook of Whiteheadian Process Thought*, Frankfurt : Overlag.
- Kihlstrom, R.E., ve Laffont, J.J. (1979). A general equilibrium entrepreneurial theory of firm formation based on risk aversion. *Journal of Political Economy*, 87(4), 719-748.
- Kirzner, I. (1973). *Competition and Entrepreneurship*. Chicago: University of Chicago Press.
- Knight, F. (1921). *Risk, Uncertainty and Profit*. New York: Houghton Mifflin.
- Landström, H. (2005) *Pioneers in Entrepreneurship and Small Business Research. International Studies in Entrepreneurship Series, Volume 8*: Springer.
- Lucas, R. E. (1978). On the size distribution of business firms. *Bell Journal*. 9, 509–523.
- Marangoz, M. (2016). *Girişimcilik*. Ankara: Beta.
- McClelland, D. (1961). *The Achieving Society*. New York: The Free Press.
- McFarlane, J. (2016) . *Economic Theories of Entrepreneurship* In: Arshed, N. & Danson, M. (ed) . Oxford: Goodfellow Publishers.
- Montanye, J. A. (2006) Entrepreneurship. *The Independent Review*, 10 (4), 549-571.
- Moroz, P. ve Hindle, K. (2012). Entrepreneurship as a Process: Toward Harmonizing Multiple Perspectives. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 36(4), 781-818.

- Osborne, R. L. (1995). The essence of entrepreneurial success. *Management Decision*, 33(7), 4-9.
- Parker, S. C. (1996). A time series model of self-employment under uncertainty. *Economica* 63, 459-475.
- Peneder, M. (2009). *The Meaning of Entrepreneurship: A Modular Concept*, J Lnd Compet Trade 9.
- Praag, C. M. (1999). Some Classic Views on Entrepreneurship. *De Economist* 147,311-335.
- Rocha, V. C. (2012). *The entrepreneur in economic theory: from an invisible man toward a new research field* (No. 459). Universidade do Porto, Faculdade de Economia do Porto.
- Roy, A. (1951). Some thoughts on the distribution of earnings. *Oxford Economic Papers*, 3, 135-146.
- Sarasvathy, S. (2003). Entrepreneurship as a Science of the Artificial. *Journal of Economic Psychology*, 24(2), 203-220.
- Schmitz, J. A. (1989). Imitation, entrepreneurship, and long-run growth. *Journal of Political Economy* 97 (3), 721-739.
- Schumpeter, J. (1934). *The Theory of Economic Development*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Shane, S. ve Venkataraman, S. (2000). The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research. *Academy of Management Review*, 25(1), 217-22 .
- Shaver, K. ve Scott, L. (1991) Person, process, and choice: the psychology of new venture creation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16(2), 23-42.
- Smith, N. (1967). *The Entrepreneur and His Firm: The Relationship Between Type of Man and Type of Company*. East Lansing, Michigan: Michigan State University Press.
- Venkataraman, S. (1997). The distinctive domain of entrepreneurship research: An editor's perspective. In J. Katz & R. Brockhaus (Eds.), *Advances in Entrepreneurship, Firm Emergence, and Growth*, vol. 3:119-138. Greenwich, CT: JAI Press.
- Van Praag, M. (1999). Some classic views on entrepreneurship. *De Economist* 147 (3),311-335.
- Van Praag, M., Cramer, J. S. (2001). The roots of entrepreneurship and labour demand: individual ability and low risk aversion. *Economica* 68 (269), 45-62.

- Welter, F. (2011). Contextualizing entrepreneurship — conceptual challenges and ways forward. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(1), 165–184.
- Winata, S. (2008). The economic determinants of entrepreneurial activity : Evidence from a Bayesian Approach, Massey University.
- Yener, S. (2018). Sosyolojik kuramlar çerçevesinde aile ve girişimcilik. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6, 1-24.